

Iskustva s diskriminacijom i zločini iz mržnje prema LGBT osobama u EU-u i Hrvatskoj

Članak 1. Povelje o temeljnim pravima Europske unije navodi da je ljudsko dostojanstvo nepovredivo. Ono mora biti poštovano i zaštićeno. Članak 21. jamči pravo na nediskriminaciju uključujući i na temelju spolne orijentacije. Načelo jednakog tretmana predstavlja temeljnu vrijednost Europske unije koja osigurava poštovanje ljudskog dostojanstva i puno sudjelovanje na jednakoj osnovi u ekonomskom, kulturnom i društvenom životu.

Politički kontekst

Sve više promjena na međunarodnoj i nacionalnoj razini tiče se temeljnih prava lezbijki, homoseksualaca, biseksualnih i transrodnih osoba (LGBT osoba). Europska unija (EU), Vijeće Europe i Ujedinjeni narodi (UN) nadalje su razvili ili učvrstili standarde nediskriminacije i jednakosti za LGBT osobe. Spolna orijentacija i rodni identitet sve su više prepoznati kao osnove za diskriminaciju u europskom i državnom zakonodavstvu.

U 2010. Europska komisija zatražila je od Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) da prikupi usporedive podatke o diskriminaciji i zločinu iz mržnje koje su doživjele LGBT osobe u svim državama članicama EU-a i Hrvatskoj. Kao odgovor na to, FRA je 2012. godine pokrenula EU LGBT mrežnu anketu te zaprimila 93,079 odgovora. Anketa je pružila mnogo usporedivih podataka koji su dozvolili FRA-i donošenje zaključaka i savjeta temeljenih na dokazima.

Oni mogu pomoći institucijama EU-a i državama članicama da kroz ciljane pravne i političke odgovore identificiraju izazove koji onemogućuju ostvarenje temeljnih prava LGBT osoba i rade na rješavanju istih, kako bi se osigurala zaštita i ostvarenje njihovih temeljnih prava.

Ključni nalazi

Rezultati pokazuju da LGBT osobe u današnjem društvu EU-a često pate od nemogućnosti da budu ono što jesu u školi u školi, na poslu ili u javnosti. Stoga mnogi kriju svoj identitet i žive u izolaciji ili čak strahu. Drugi pri otvorenom pokazivanju svoje osobnosti doživljavaju diskriminaciju pa čak i nasilje. Između država postoje bitne razlike što se tiče percepcije i iskustva ispitanika glede diskriminacije, zlostavljanja i nasi-

lja na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta. Ovo je istinito i što se tiče njihove percepcije stupnja negativnih društvenih stavova prema LGBT osobama, kao i strategija izbjegavanja koje koriste zbog straha od napada, prijetnji ili zlostavljanja.

- Gotovo polovica (47 %) svih ispitanika navela je da se osobno osjetila diskriminiranim ili zlostavljanim na osnovi spolne orijentacije u godini koja je prethodila anketi.
- Preko 80 % ispitanika u svim državama članicama EU-a sjeća se negativnih komentara ili nasilja prema mladim LGBT osobama u školi.
- Dvije trećine (67 %) svih ispitanika reklo je da su se često ili uvijek skrivali ili prikrivali svoju LGBT orijentaciju tijekom školovanja prije dobi od 18 godina.
- Jedan od pet tih ispitanika, koji su zaposleni i/ili su tražili posao u 12 mjeseci koji su prethodili anketi, osjetio se diskriminiranim u navedenim situacijama u prošloj godini. U slučaju transrodnih ispitanika, ova brojka penje se na jednog od tri ispitanika.
- Od ispitanika koji su posjetili kafić, restoran, bar ili noćni klub u godini koja je prethodila anketi, jedan od pet ispitanika (18 %) osjetio se osobno diskriminiranim na toj lokaciji u protekloj godini zbog svoje LGBT pripadnosti.
- Četvrtina (26 %) svih EU LGBT anketnih ispitanika u prethodnih je pet godina doživjela napad ili prijetnju nasiljem.
- Oko tri od 10 svih transrodnih ispitanika navelo je da su bili žrtve nasilja ili prijetnji nasiljem više od tri puta u godini koja je prethodila anketi.
- Većina ispitanika koja je doživjela nasilje u protekloj godini (59 %) navela je da je razlog posljednjeg napada ili prijetnje nasiljem dijelom ili potpuno bio taj što ih je okolina smatrala LGBT osobom.
- Manje od jednog od pet ispitanika (17 %) prijavilo je policiji nedavne incidente nasilja potaknutog mržnjom koji su se njima dogodili. Nekih 66 % ispitanika diljem država članica EU-a izrazilo je strah od držanja za ruku u javnosti s istospolnim partnerom.

Za homoseksualne i biseksualne muške ispitanike ova se brojka penje na 74 % odnosno na 78 %.

- Više od četiri petine svih ispitanika reklo je da su usputne šale o LGBT osobama u svakodnevnom životu vrlo raširene.
- Gotovo polovina svih ispitanika vjeruje da je uvredljiv govor političara prema LGBT osobama vrlo raširen u njihovoj zemlji stanovanja.

Savjeti temeljeni na dokazima

Na temelju statističkih dokaza prikupljenih ovom anketom FRA je donijela zaključke i savjete temeljene na dokazima kako bi se bolje usmjerilo daljnji razvoj pravnih i političkih rješenja na razini EU-a i na nacionalnim razinama.

Pružanje sigurnog okruženja u obrazovanju

Države članice EU-a trebaju osigurati sigurno školsko okruženje koje će mladim LGBT osobama pružiti potporu i u kojem neće biti nasilja među mladima i isključenosti. Ovo uključuje borbu protiv stigmatizacije i marginalizacije LGBT osoba i promicanje različitosti. Škole bi trebalo poticati na usvajanje politika protiv nasilja među mladima. Države članice EU-a trebaju osigurati da se objektivne informacije o spolnoj orijentaciji, rodnom identitetu i rodnom izražavanju uvrste u školske programe kako bi se potaklo poštovanje i razumijevanje među osobljem i učenicima, kao i podizanje svijesti o problemima s kojima se susreću LGBT osobe.

Borba protiv diskriminacije na osnovi spolne orijentacije i rodnog identiteta

Pluralističko i inkluzivno društveno okruženje koje se temelji na načelu jednakosti sadržanom u Povelji temeljnih prava EU-a pridonosi okruženju u kojem LGBT osobe mogu otvoreno i slobodno živjeti i izražavati se.

Kako bi se osnažili sistematični i koordinirani odgovori na diskriminaciju, EU i njene države članice potiču se na razvoj akcijskih planova koji promiču poštovanje LGBT osoba i zaštitu njihovih temeljnih prava i/ili integraciju LGBT pitanja u svoje nacionalne akcijske planove i strategije ljudskih prava. Posebno bi trebalo obratiti pažnju na izazove s kojima se susreću transrodne osobe i mlade LGBT osobe s obzirom na osobite okolnosti u kojima se nalaze. EU bi mogla poticati razmjenu pozitivnih primjera iz prakse koji aktivno promiču poštovanje LGBT osoba. Države članice potiču se također na promicanje uravnoteženog javnog mišljenja o LGBT pitanjima na način da omoguće dijalog svih ključnih aktera. Za promidžbu temeljnih prava LGBT osoba potrebno je i snažno i pozitivno političko vodstvo.

Prepoznavanje i zaštita LGBT žrtava zločina iz mržnje

Svi imaju pravo na poštovanje svojih prava na život, sigurnost i zaštitu od nasilja, bez obzira na spolnu orijentaciju ili rodni identitet.

EU i njezine države članice trebale bi razmotriti usvajanje zakonskog okvira koji će pokriti homofobni i transfobni govor mržnje te zločin iz mržnje tako da LGBT osobe budu jednako zaštićene. Države članice EU-a također se potiču da pojačaju prepoznavanje i zaštitu LGBT žrtava zločina iz mržnje, što uključuje homofobnu i transfobnu mržnju kao moguće motive u nacionalnom zakonu o zločinima koji su motivirani predrasudama. Također bi trebalo razmotriti izobrazbu za službenike nadležnih vlasti, uključujući i edukaciju o načinima bilježenja incidenata.

Osiguravanje jednakog tretmana pri zapošljavanju

Zakon EU-a trebao bi izričito zabraniti diskriminaciju na osnovi rodnog identiteta i EU bi trebala nastaviti nadgledati učinkovitost nacionalnih žalbenih tijela i postupaka. Države članice EU-a trebale bi podržavati tijela za ravnopravnost i druge nacionalne mehanizme u njihovim nastojanjima da informiraju LGBT osobe o svojoj nadležnosti i postupcima kako bi podigli svijest o diskriminaciji.

Diskriminacija izvan zaposlenja

Jednaka zaštita od diskriminacije na temelju spolne orijentacije u svim državama članicama EU-a znatno bi se popravila ako bi se zabrana takve diskriminacije na razini EU-a proširila izvan polja zapošljavanja i zvanja kao što je predložila Europska komisija u svom *Prijedlogu za direktivu Vijeća 2. srpnja 2008. o provedbi načela jednakog tretmana među osobama bez obzira na religiju ili vjeru, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju*. EU zakon trebao bi razmotriti eksplicitno spominjanje diskriminacije na osnovi rodnog identiteta kao oblika diskriminacije u svim postojećim i nadolazećim zakonima EU-a.

Dodatne informacije:

Za dva izvješća FRA-e o nalazima ankete – *EU LGBT survey: Results at a glance (EU LGBT anketa: Rezultati ukratko)* i *EU LGBT survey: main results (EU LGBT anketa: glavni rezultati)* – vidi: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

Za internetski vizualizacijski alat – *EU LGBT survey data explorer („EU LGBT anketni istraživač podataka“)* – vidi: <http://fra.europa.eu/en/lgbt-survey-results>

Pregled aktivnosti FRA-e u području temeljnih prava LGBT osoba dostupan je na: <http://fra.europa.eu/en/theme/lgbt>